

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Юридичний факультет
кафедра теорії, історії держави і права та філософії права

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «Теорія держави та права»

Кількість кредитів ЄКТС	8 (240 годин)
Період викладання	Перший рік навчання Семестри: 1, 2
Рівень вищої освіти	Перший (бакалавр)
Спеціальність	D8 Право (D8 Law)
Освітня програма	Право (Law)
Викладач	Міхайліна Тетяна Вікторівна, доктор юридичних наук, професор; Стаднік Ірина Василівна, кандидат юридичних наук
Профайл викладача курсу	http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=119#search (Міхайліна Т.В.) http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=166#search (Стаднік І.В.)
Доступ до матеріалів курсу	Портал юридичного факультету Teams
Контактна інформація	mihaylina@donnu.edu.ua stadnik@donnu.edu.ua

Анотація дисципліни

Теорія держави та права (ТДП) – це фундаментальна юридична наука, що вивчає основні закономірності державно-правового розвитку суспільства, виступає методологічною базою для всіх юридичних наук і представляє собою найважливіший засіб формування моральності та світогляду майбутніх юристів. Відповідно навчальна дисципліна «Теорія держави та права» охоплює своїм змістом загальнотеоретичні питання юридичної науки, загальне вчення про державу (походження держави, її поняття, сутність та функції; форма держави; громадянське суспільство і його політична організація; характеристика правової держави і роль верховенства права; особистість в правовій державі, поняття,

система і захист прав людини), загальне вчення про право (право у системі соціального регулювання відносин в суспільстві, його джерела (форми); правова норма; право як система; основні правові системи сучасного світу; правотворчість і систематизація в праві; правові відносини; реалізація і тлумачення права; механізм і ефективність правового регулювання суспільних відносин; поведінка в сфері права і юридична відповідальність).

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави та права» є встановлення та обґрунтування загальних закономірностей виникнення, функціонування та розвитку права та держави, а також оволодіння методологією державно-правових досліджень та юридичною технікою.

Вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави та права» забезпечить, по-перше, формування у майбутніх фахівців фундаментального правового мислення як методологічного знаряддя розв'язання складних питань сучасної правової дійсності, по-друге, базову теоретико-правову підготовку до сприйняття понять та змісту галузевих і спеціальних юридичних дисциплін.

Вивчення навчальної «Теорія держави та права» формус у здобувача вищої юридичної освіти такі:

компетентності:

- *інтегральна:* (ІК). Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.
- *загальні:*
 - ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 - ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
 - ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
 - ЗК6. Здатність використовувати інформаційних та комунікаційних технологій.
 - ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 - ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
 - ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
 - ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

– спеціальні:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

результати навчання:

- РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.
- РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
- РН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.
- РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
- РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.
- РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
- РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Взаємозв'язок із іншими навчальними дисциплінами

Навчальна дисципліна «Теорія держави та права» вивчається на першому курсі протягом двох семестрів і має тісний зв'язок з дисциплінами, що викладаються паралельно, зокрема «Конституційне право України», «Судові та правоохоронні органи», «Історія держави і права», «Логіка критичного мислення».

Водночас «Теорія держави та права» є навчальною дисципліною-пререквізитом для дисциплін, що будуть вивчатися на подальших курсах, зокрема «Цивільне право (Загальні положення; Речове право; Зобов'язальне право)», «Кримінальне право (Теорія злочину; Теорія покарання; Особлива частина; Кваліфікація злочинів)», «Адміністративне право та адміністративна

процедура», «Господарське право», «Цивільний процес», «Кримінальний процес», «Господарсько-процесуальне право» тощо.

Організація та оцінювання навчання

Організація та оцінювання навчання визначені «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточного і підсумкового контролів спрямовані на здобуття та засвоєння фундаментальних наукових знань щодо державно-правової організації суспільства та основних закономірностей виникнення, функціонування та розвитку держави і права, формування критичного мислення, позитивної правосвідомості та правової культури майбутніх правників.

Аудиторні заняття реалізуються згідно календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять та графіку навчального процесу:

Тиждень	ТЕМА	Форма проведення заняття / СРС	Завдання / питання, винесені для СРС	Кількість годин		Максимальна кількість балів
				Аудиторних	СРС	
1	2	3	4	5	6	7
СЕМЕСТР І						
1	«Нульовий» контроль	практичне	<u>Практичне (2):</u> Питання для відповідей студентам пропонуються в день проведення, без попередньої інформації та сповіщення. Завдання спрямовані на оцінку наявних знань студентів, визначення їх початкових уявлень про державно-правові явища та охоплюють загальні характеристики суспільства, держави, права, норми, закону тощо.	2	—	—
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА						
1-2	Тема 1. Теорія держави та права як наука	лекції, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> ТДП як наука про суспільство, як система знань про право і державу. Поняття ТДП. Історичний розвиток і сучасний стан ТДП. Об'єкт і предмет ТДП. Місце і функції ТДП в системі наук, що вивчають право і державу. Поняття і значення методології у дослідженні держави і права. Вчення про методи пізнання як складова частина предмету ТДП. Загальнонаукові і приватні методи дослідження права і держави. Юридична техніка і мова науки. Юридична техніка та її елементи як складова частина предмету ТДП. Структура навчального курсу ТДП. <u>Практичне (2) та СРС</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету	6	4	3

1	2	3	4	5	6	7
			в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).			
3	Тема 2. Походження держави і права	практичне, СРС	Загальна характеристика додержавного (первісного) суспільства. Механізм організації і здійснення влади. Дія нормативних регуляторів у первісному суспільстві. Регулятивна роль міфів, обрядів, ритуалів. Механізм народження звичаю. Виникнення держави і права. Основні теорії про походження держави і права. Нерівномірність розвитку державності у різних народів. Історичні способи формування права. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).	2	5	3
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА ЯК СИСТЕМИ						
3-4	Тема 3. Право у системі соціального регулювання відносин в суспільстві	лекції, практичні, СРС	<u>Лекції (4):</u> Система соціального регулювання суспільних відносин. Норми соціальні і технічні. Поняття і види соціальних норм. Право в системі соціальних норм і його призначення. Поняття права. Зміст права. Сутність права та його соціальна цінність. Право і моральність. Гуманізація права. Ознаки і властивості права. Функції права: поняття, зміст, класифікація. Соціальні і юридичні функції. Право і держава: їх взаємодія та концепції співвідношення. Право і економіка. Соціально-економічна обумовленість права. Можливості і межі впливу права на економіку. Право і політика. Право як основа і засіб виразу політики. <u>Практичне (2) та СРС:</u>	6	5	3

1	2	3	4	5	6	7
			План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).			
5-6	Тема 4. Джерела (форми) права	лекція, практичне, СРС	<u>Лекція (4):</u> Поняття джерела (форми) права. Класифікація джерел права. Поняття і основні ознаки нормативно-правового акту, його відмінність від актів застосування і тлумачення права. Класифікація нормативно-правових актів. Закон як вид нормативно-правового акту. Закон і підзаконні нормативні акти. Локальні нормативно-правові акти. Роль судової практики в нормативному регулюванні. Межі дії нормативно-правових актів у часі, просторі і за колом осіб. Прецедент як джерело права. Види прецеденту. Правовий звичай. Співвідношення права і звичаю. Діловий звичай. Звичаї ділового обігу. Юридична доктрина. Доктрина і коментарі до юридичних текстів. Нормативний договір: типовий і зразковий. Міжнародні угоди. <u>Практичні (4) та СРС:</u> Плани практичних занять та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).	8	5	6
7	Тема 5. Правотворчість і систематизація в праві	лекція, практичне, СРС	<u>Лекція (2):</u> Загальна характеристика формування права. Правотворчість як його завершальна стадія. Єдність правотворчості і правового регулювання. Поняття і загальна характеристика правотворчого процесу, його стадії і суб'єкти. Концепція законопроекту. Законодавча ініціатива. Якість і мова правових актів. Юридична	4	4	3

1	2	3	4	5	6	7
			<p>(законодавча) техніка: поняття, структура, значення. Систематизація в праві: поняття, види, значення Облік правової інформації: поняття, види, принципи та значення.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>			
8	Тема 6. Правова норма	лекція, практичне, СРС	<p><u>Лекція (2):</u> Правова норма як вид соціальних норм. Відмінність правової норми від інших соціальних норм. Поняття і ознаки норми права. Зміст правової норми. Основні елементи логічної структури правової норми. Гіпотеза, диспозиція, санкція. Їх характеристика. Способи і особливості викладення правових норм у статтях законів і інших нормативно-правових актів. Основні види правових норм.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>	4	5	3
9-10	Тема 7. Право як система. Основні правові системи сучасного світу	лекція, практичне, СРС	<p><u>Лекції (4):</u> Поняття системи і структури права. Класифікаційні критерії виділення галузей права. Система права і система законодавства. Сучасний стан законодавства. Система права і правова система. Правова система як єдність правової ідеології, джерел права і юридичної практики. Матеріальне і процесуальне право. Публічне і приватне право. Міжнародне право, його співвідношення з внутрішнім правом держави. Правова сім'я.</p>	8	5	6

1	2	3	4	5	6	7
			<p>Критерії об'єднання правових систем в правові сім'ї. Питання для самостійного опрацювання: Основні види правових сімей сучасного світу. Тенденції їх розвитку. Романо-германська правова сім'я: історичний розвиток та основні риси. Система джерел права. Сім'я прецедентного права: історичний розвиток та основні риси. Система джерел права. Особливості релігійно-традиційної правової сім'ї. Інші правові сім'ї. Правова система України: історичний розвиток та сучасний стан. <u>Практичні (4) та СРС:</u> Плани практичних занять та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>			
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ДІЯ ПРАВА В СУСПІЛЬСТВІ. (частина 1)						
11-12	Тема 8. Праві відносини	лекція, практичне, СРС	<p><u>Лекції (4):</u> Поняття, ознаки та види правових відносин. Норма права та правосуб'єктність як загальні передумови правовідносин. Склад (структура) правовідносин. Суб'єкти правових відносин і їх види. Правосуб'єктність як властивість суб'єкта: поняття та зміст. Право-, діє- і деліктоздатність. Об'єкт правовідносин: поняття та види. Зміст правовідносин: юридичний та матеріальний. Підстави виникнення, зміни і припинення правових відносин. Юридичні факти і їх класифікація. Фактичний склад. <u>Практичні (4) та СРС:</u> Плани практичних занять та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл</p>	8	5	6

1	2	3	4	5	6	7
			Навчально-методичні матеріали).			
13-14	Тема 9. Реалізація права	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Поняття і види реалізації права. Реалізація і правове регулювання. Форми реалізації права. Співвідношення реалізації права і способів правового впливу. Застосування права як особлива форма його реалізації: поняття, ознаки, суб'єкти. Стадії застосування права та його процесуальні форми. Акти застосування права. Їх поняття і види. Структура правозастосовчих актів. Прогалини в праві: поняття і види. Заповнення та подолання прогалин в праві. Застосування права при конкуренції (колізії) норм. Поняття і способи подолання конкуренції. <u>Практичні (4) та СРС:</u> Плани практичних занять та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали)	8	5	6
15	Тема 10. Тлумачення права	лекція, практичне, СРС	<u>Лекція (2):</u> Поняття тлумачення права і його значення. З'ясування і роз'яснення змісту правових норм. Юридична герменевтика. Суб'єкти тлумачення права. Види тлумачення за суб'єктами. Види тлумачення права за обсягом. Способи тлумачення правових норм. Акти тлумачення права: поняття, види, значення. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл	4	5	3

1	2	3	4	5	6	7
			Навчально-методичні матеріали).			
16-17	Тема 11. Механізм і ефективність правового регулювання суспільних відносин	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Правовий вплив та правове регулювання. Основні засоби правового регулювання відносин у суспільстві. Процес правового регулювання, його стадії. Загальна характеристика механізму правового регулювання: поняття, структура, значення. Суб'єктивна сторона механізму правового регулювання. Поняття правосвідомості і його місце в системі форм суспільної свідомості. Основні риси правосвідомості і його структура. Рівні і види правосвідомості. Поняття правової культури: поняття, структура, значення. Правосвідомість і правова культура. Законність і правопорядок. Поняття і основні риси законності. Вимоги законності і її принципи. Поняття правопорядку, його співвідношення із законністю і громадським порядком. Поняття ефективності права. Основні методи визначення ефективності права. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).	6	4	3
17	Модульна контрольна робота	практичне	<i>Обов'язковою умовою допуску до модульної контрольної роботи є виконання СРС (10 балів).</i> Підсумкова модульна контрольна робота. Питання	2	–	15

1	2	3	4	5	6	7
			для відповідей пропонуються студентам в день проведення, без попереднього повідомлення. Підсумкова контрольна робота охоплює теми 1-11 з курсу «Теорія держави та права» і включає тестові і практичні завдання різного рівня складності (5 балів).			
	Підсумковий контроль	екзамен	Екзамен проводиться згідно розкладу екзаменаційної сесії за білетами, затвердженими кафедрою. Екзамен проводиться в усній формі.	-	-	40
<i>Загалом за семестр</i>				68	52	100
СЕМЕСТР II						
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ДІЯ ПРАВА В СУСПІЛЬСТВІ. (частина 2)						
1-2	Тема 12. Поведінка в сфері права. Поняття та значення правомірної поведінки.	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Загальна характеристика поведінки в сфері права. Правова поведінка. Правомірна поведінка: поняття та зміст. Класифікація правомірної поведінки. Поняття та види зловживання правом. Проблема кваліфікації зловживання правом та його наслідки. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).	6	9	5
3-4	Тема 13. Неправомірна поведінка	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Неправомірна поведінка та її види. Об'єктивно протиправні дії. Поняття, ознаки і види правопорушень. Склад правопорушення, його елементи і види. Суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушення. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення.	6	10	5

1	2	3	4	5	6	7
			<p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>			
5-6	<p>Тема 14. Юридична відповідаль- ність</p>	<p>лекція, практичне, СРС</p>	<p><u>Лекції (4):</u> Юридична відповідальність як вид відповідальності соціальної. Поняття та аспекти юридичної відповідальності. Основні ознаки юридичної відповідальності та її функції. Підстави і види юридичної відповідальності. Співвідношення юридичної відповідальності і державного примусу. Юридична відповідальність, міри захисту та примусово-забезпечувальні заходи.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>	6	9	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ЗАГАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ						
7-8	<p>Тема 15 Поняття, сутність і механізм держави</p>	<p>лекція, практичне, СРС</p>	<p><u>Лекції (4):</u> Держава як універсальна суверенна політична організація суспільства. Ознаки держави. Соціальне призначення держави. Класовий та загально-соціальний підхід до визначення сутності держави. Держава як соціальне і правове явище у суспільстві. Сутність держави. Поняття і зміст функцій держави. Методи, правові та організаційні форми здійснення функцій держави. Механізм держави і державний апарат. Поняття і ознаки державних органів. Їх класифікація та система. Принципи організації та діяльності державних органів. Поняття та сутність бюрократії, її місце і роль у здійсненні</p>	6	8	5

1	2	3	4	5	6	7
			функцій держави. Поняття бюрократизму. Правові засоби боротьби з бюрократизмом у діяльності державних органів. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).			
9-10	Тема 16. Форма держави	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Поняття і значення форми держави, її відносна самостійність. Форма правління, державний устрій, політико-правовий режим як складові елементи форми держави. Значення форми держави у характеристиці Європейського Союзу. Форма правління: поняття, види. Монархія та республіка, їх різновиди. Національно-державний та адміністративно-територіальний устрій. Унітарна держава, федерація та конфедерація. Міждержавні об'єднання і організації. Поняття і види політико-правового режиму. Вплив політико-правового режиму на визначення загальної форми держави. <u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).	6	7	5
11-12	Тема 17. Громадянське суспільство і його політична організація	лекція, практичне, СРС	<u>Лекції (4):</u> Громадянське суспільство як основа формування і функціонування правової держави. Поняття і зміст (структура) громадянського суспільства. Людина і суспільство, громадянин і	6	7	5

1	2	3	4	5	6	7
			<p>держава. Поняття, значення і структура політичної системи суспільства. Суб'єкти політичної системи. Держава як суб'єкт політичної системи суспільства. Взаємодія держави з іншими суб'єктами політичної системи. Політичні партії у суспільстві. Багатопартійна та однопартійна системи. Інші суспільні організації як суб'єкти політичної системи суспільства. Роль церкви та інших релігійних організацій у формуванні духовних цінностей суспільства: їх взаємостосунки з державою.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>			
13-14	Тема 18. Правова держава та верховенство права	лекція, практичне, СРС	<p><u>Лекції (4):</u> Ідея правової держави в історії політико-правової думки і практика її втілення. Концепція правової держави у сучасній юридичній доктрині. Категоричний імператив І. Канта як філософська основа правової держави. Доктрина «Rechtsstaat» Р. фон Моля. Поняття і ознаки правової держави в сучасній юридичній науці. Розмежування доктрин верховенства права та правової держави. Доктрина «Rule of Law» А. Дайсі та її основні положення. Рівність усіх перед законом. Обмеження свавілля державної влади. Сучасні інтерпретації принципу верховенства права. Особливості розуміння принципу верховенства права у вітчизняній юридичній науці. Зміст принципу верховенства права. Загальна характеристика механізму реалізації принципу</p>	6	8	5

1	2	3	4	5	6	7
			<p>верховенства права. Забезпечення верховенства права в сучасній українській правовій системі та суспільстві. Забезпечення верховенства права в європейських та міжнародних юридичних актах.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>			
15-17	<p>Тема 19. Особистість в правовій державі. Поняття, система і захист прав людини</p>	лекція, практичне, СРС	<p><u>Лекції (6):</u> Історичний розвиток прав людини, їх класифікація. Визначальний характер прав і свобод людини. Поняття та зміст прав людини. Система гарантій прав і свобод людини. Система захисту прав людини. Роль судової влади в захисті прав людини. Адміністративна юрисдикція та адміністративна юстиція. Європейський Суд з прав людини. Міжнародний Суд ООН. Значення інституту омбудсмана. Неурядові правозахисні організації в системі захисту прав і свобод людини.</p> <p><u>Практичне (2) та СРС:</u> План практичного заняття та завдання для СРС розміщено на порталі юридичного факультету в теці дисципліни (файл Навчально-методичні матеріали).</p>	8	10	5
17	<p>Модульна контрольна робота</p>	практичне	<p><i>Обов'язковою умовою допуску до модульної контрольної роботи є виконання СРС (10 балів).</i> Підсумкова модульна контрольна робота. Питання для відповідей пропонуються студентам в день проведення, без попереднього повідомлення. Підсумкова контрольна робота охоплює теми 3-19 з курсу «Теорія</p>	2	–	20

1	2	3	4	5	6	7
			держави та права» і включає тестові і практичні завдання різного рівня складності (10 балів).			
	Підсумковий контроль	екзамен	Екзамен проводиться згідно розкладу екзаменаційної сесії за білетами, затвердженими кафедрою. Екзамен проводиться в усній формі.	–	–	40
<i>Загалом за семестр</i>				52	68	100

Форми оцінювання результатів навчання:

Поточний контроль здійснюється

- на практичних заняттях у формі:

- усного опитування;
- групової дискусії;
- презентації;
- виконання підсумкової контрольної роботи у формі тестування за допомогою Google Forms з тем відповідного модуля;

- через виконання здобувачами вищої освіти самостійної роботи у формі завдань теоретичного та практичного спрямування*.

Приклад виконання завдання з СРС:

Завдання.

ч. 4 ст. 73 Кодексу цивільного захисту України

Дайте видовий аналіз даної норми: а) за методом правового регулювання; б) за способом правового впливу; в) за роллю в процесі правового регулювання; г) за функціями права. Визначте структурний склад даної норми: найменування, поняття, текстовий зміст і вид структурних елементів.

Відповідь:

ч. 4 ст. 73 Кодексу цивільного захисту України:

«У разі виникнення надзвичайних ситуацій до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях залучаються представники заінтересованих органів державної влади».

Видовий аналіз норми:

а) за методом правового регулювання ця норма є *імперативною*, оскільки містить владні приписи, що не припускають можливості вибору іншого варіанту поведінки (представники заінтересованих органів державної влади залучаються до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях);

* Зверніть увагу, що альтернативною формою виконання СРС є підготовка та опублікування тез наукової доповіді.

б) за способом правового впливу ця норма є **зобов'язуючою**, оскільки передбачає обов'язок щодо залучення представників заінтересованих органів державної влади до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях;

в) за роллю в процесі правового регулювання ця норма є **забезпечуючою**, оскільки містить гарантії здійснення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків;

г) за функціями права ця норма є **регулятивною**, оскільки встановлює правило поведінки, як критерій майбутньої оцінки реальної поведінки суб'єктів.

Структурний склад даної норми:

Ця норма складається з двох елементів: гіпотези та диспозиції.

Гіпотеза: «У разі виникнення надзвичайних ситуацій ...» - **проста**, оскільки містить одну умову при якій застосовується правило поведінки.

Диспозиція: «... до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях залучаються представники заінтересованих органів державної влади» - **проста**, оскільки містить саме правило поведінки, не конкретизуючи при цьому дії суб'єктів щодо його реалізації.

Санкція в цій нормі **відсутня**.

Висновок:

Отже, ця норма права має двоелементну структуру, оскільки відсутня санкція. Окремо можна зазначити, що за сферою дії це публічно правова норма.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 34-35. Ст.458. (Із змінами).
2. Стаднік І. В., Михайліна Т. В., Гоцуляк Ю. В., Мартинюк О. В. Теорія держави та права: навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2023. 243 с.

Відповідно виконання аналогічних завдань вимагає дотримання певної послідовності аналізу та обґрунтування власних висновків. Окремо необхідно вказати джерела, які було використано під час виконання завдання.

Спосіб, у який здобувач повинен скласти завдання:

Виконані завдання оформлюються відповідно до вимог та надсилаються корпоративною поштою на адресу викладача.

Інформація про терміни та форми перескладання завдань за умов порушення дедлайнів, або неякісного виконання завдань здобувачами:

Термін складання завдань встановлюється в межах тижня, на якому вивчається відповідна тема, а перескладання – в межах наступного за цим тижня.

Вимоги до оформлення завдання

Завдання у формі порівняльних таблиць, аналізу документів, коротких доповідей оформлюються у **форматі документа** з розширенням **doc**. або **docx**. Друк: текстовий редактор - MS Word; розмір аркуша – А4; береги з усіх боків –

2 см; шрифт – Times New Roman, 14 кегль; абзацний відступ – 1 см; інтервал – 1,5; вирівнювання основного тексту – за шириною.

Завдання у формі презентацій оформлюються у форматі документа з розширенням **pttx.** або **pdf.**

Обов'язковими частинами є: титульний аркуш (слайд), список використаних джерел, оформлених відповідно до вимог (в якості зразка див. Список рекомендованих джерел).

Критерії оцінювання результатів навчання:

1) усне опитування

максимальна оцінка за правильно надану відповідь здобувачем вищої освіти складає 5 балів. Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні:

➤ **високий (5 б.):** усна/письмова відповідь є правильною, цілісною, логічною, обґрунтованою, містить аргументацію, аналітичні міркування, демонструє критичне мислення здобувача;

➤ **середній (4 б.):** усна/письмова відповідь є правильною, логічною, частково обґрунтованою, аналітичні міркування та аргументація є недостатніми;

➤ **достатній (3 б.):** усна/письмова відповідь є частково правильною, нецілісною, фрагментарною, недостатньо аргументованою;

➤ **низький (2-0 б.):** усна/письмова відповідь є неправильною або містить грубі помилки, здобувач демонструє незнання і нерозуміння навчального матеріалу, не може обґрунтувати свою думку.

2) групова дискусія

максимальна оцінка за відмінне виконання завдання здобувачами вищої освіти складає 5 балів, які складаються на основі дотримання наступних критеріїв:

- інформативна місткість, повнота виступів – 1 бали;
- вільна орієнтація у матеріалі – 0,5 бали;
- аргументованість, доказовість, переконливість висновків – 1 бали;
- якість представлення результатів (чіткість, логічність, уміння виділити головне) – 1 бал;
- активність – 0,5 бал;
- оригінальність, креативність та інноваційність підходу – 1 бал.

3) презентація (power point presentation, PPT) – це ефективний та універсальний формат донесення інформації, який являє собою набір слайдів та спеціальних ефектів (слайд-шоу), текстовий вміст презентації, замітки доповідача, а також роздавальний матеріал для аудиторії, що зберігаються в одному файлі. Можливо виконання таких видів презентацій:

- статичні презентації;
- анімовані презентації;
- мультимедійні презентації;

- відео-презентації (інформація представлена у вигляді відеофільму).

Відповідно до змістовної наповненості та доцільності використання спеціальних ефектів максимальна оцінка за презентацію складає 5 балів. Критерії оцінювання доповіді представлено в таблиці нижче.

Критерії оцінювання презентації

Критерії оцінювання презентації	0-2 балів	3-4 балів	5 балів
Відповідність матеріалу тематиці проекту	Містить близький за тематикою матеріал, але не несе важливої інформативної функції	Загалом відповідає тематиці проекту і є досить інформативною	Точно відповідає тематиці, містить дуже важливу інформацію
Структурованість інформації	Важко вловити структуру подання інформації	Прослідковується певна структура в розміщенні інформації	Має чітку, логічно побудовану структуру
Використання графіків, таблиць, діаграм	Графіки, таблиці і діаграми відсутні	Графіки, таблиці і діаграми представлені в роботі, але суттєво не доповнюють змісту	Графіки, таблиці і діаграми відповідають змісту та розкривають його сутність
Наявність посилань на використані інформаційні джерела	Немає посилань на використані джерела	Не повністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені	Оформлення посилань на інформаційні джерела цілком правильні, вичерпні
«Читаємість» тексту, наочність.	Естетичний вигляд незадовільний (відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення)	Естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації, не зовсім доречна графіка оформлення	Чітка побудова сторінок. Розмір тексту легко сприймається
Відповідність дизайну змісту роботи, єдність стилю в оформленні різних частин презентації	Дизайн зовсім не відповідає тематиці проекту, а інколи навіть іде всупереч загальному змісту	Дизайн не суперечить загальному змісту проекту	Гармонійне поєднання дизайнерських знахідок з ідеєю проекту
Уміння і навички використовувати комп'ютерні технології	Низький (початковий) рівень використання різноманітних можливостей комп'ютерних технологій	Робота дає висновок про середній рівень умінь і навичок використання комп'ютерних технологій учнями	Робота є прикладом високого рівня володіння комп'ютерними технологіями.

Таблиця переведення 5 в 3-бальну (за роботу на практичних)

5-бальна шкала	високий (5 б.)	середній (4 б.)	достатній (3 б.)	низький (2-0 б.)
1 семестр	3	2,4	1,8	1,2-0

4) тези доповіді

Підготовка та опублікування тез доповіді на науковій конференції є альтернативою виконання самостійної роботи студентів. Вибір такого варіанту здійснюється за погодженням з викладачем під час першого практичного заняття з дисципліни.

В процесі підготовки тез наукової доповіді слід дотримуватися таких правил: правильно (згідно вимог) розмістити прізвище автора та його ініціали; при необхідності вказати інші дані, які доповнюють відомості про автора; чітко сформулювати назву тез доповіді, яка має відображати головну ідею, думку,

положення (2-5 слів); в тезах має бути забезпечена така послідовність: актуальність проблеми; стан розробки проблеми (перелік вчених, які зверталися до розробки цієї проблеми); наявність проблемної ситуації та необхідність у її вивченні, вдосконаленні з огляду на сучасний стан її розробки; основні ідеї, положення; результати дослідження, їх значення для розвитку теорії та/або практики.

Структурно тези доповіді включають такі елементи: актуальність теми; стисла постановка наукової проблеми; короткий огляд існуючих позицій щодо обраної проблематики; окремі власні думки щодо наукової проблеми; висновки.

Максимальна оцінка за відмінне написання тез складає 10 балів. Оцінювання тез відповідно до критеріїв відбувається шляхом визначення балів по кожному з елементів структури критеріїв. Ієрархія балів за критеріями оцінювання тез можуть бути такою:

- відповідність змісту тез заявленій темі, їх цілісність та композиційна гармонійність – 1 бал;
- ступінь розкриття предмету дослідження – 2 бали,
- оригінальність теми роботи – 2 бали;
- наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми – 2 бали;
- обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел – 1 бал;
- наявність та обґрунтованість авторських розробок або пропозицій за досліджуваною проблемою, ступінь їх теоретичної значущості та практичної цінності – 2 бали.

Умовою для зарахування балів за тези доповіді є довідка про їх опублікування або рекомендація до опублікування.

5) наукова стаття

Підготовка та опублікування наукової статті виступає особливим видом самостійної роботи студентів та є альтернативою екзамену за навчальної дисципліни. Головною вимогою до змісту наукової статті є його зв'язок з проблематикою навчальної дисципліни «Теорія держави та права».

У процесі індивідуальної діяльності під час роботи над статтею у здобувачів формуються такі якості як уміння узагальнювати практичний досвід вирішення проблем, розгляду ситуацій, явищ; реалізовувати творчий, креативний намір та суб'єктивне ставлення до проблем, форм та методів їх практичного вирішення; демонстрація знань, враховуючи вимоги навчального плану, мету, завдання навчальної дисципліни, додатково опрацьовані матеріали, зібрані та узагальнені аргументи, а також демонстрація самостійної позиції здобувача.

Мета написання наукової статті – отримання здобувачами вищої освіти навичок наукової (дослідницької) роботи, де важливу роль відіграє оприлюднення результатів дослідження.

Наукова стаття виконує такі функції:

- дослідницьку – подаються наукові результати дослідження, виступає джерелом нового наукового знання;

- презентаційну – представляє дослідника в науковому товаристві, показує його внесок (доробок) у створення наукових знань;
- оцінювальну – оцінюють стан наукових досліджень з певної проблеми;
- комунікативну – слугують засобом спілкування дослідників.

Рекомендації до написання статей. Наукова стаття подається до редакції в завершеному вигляді відповідно до вимог, які публікуються в окремих номерах журналів або збірниках у вигляді пам'ятки автору. Оптимальний обсяг наукової статті (0,5-0,7 др. арк.). Рукопис статті повинен мати повну назву роботи, прізвище та ініціали автора, анотації, список використаної літератури.

Відповідно до постанови Президії ВАК України від 15.01.2003 р. №705/1 наукові статті зараховуються як фахові при наявності таких необхідних структурних складових: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку; бібліографічні посилання.

Максимальна оцінка за написання статті складає 40 балів. Ієрархія балів за критеріями оцінювання наукової статті наступна:

40 - 35 балів – наукова стаття опублікована (у співавторстві із викладачем або одноосібно) у наукових періодичних виданнях, що входять до переліку фахових видань України категорії «Б» / періодичних журналах інших країн, що індексуються (Scopus, Web of Science, Index Copernicus тощо);

34 - 30 балів – наукова стаття опублікована (одноосібно або у співавторстві із викладачем) в інших виданнях України або інших країн;

29 - 21 бал – стаття опублікована у науково-популярних виданнях.

Зверніть увагу! Виконання завдання вимагає серед іншого дотримання принципів академічної доброчесності і не зараховується у випадку їх порушення здобувачем (зокрема несамотійного виконання завдань, відсутності посилань на джерела інформації, різні види плагіату, використання недостовірної інформації, недотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права тощо).

Загальна оцінка

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» складається на підставі суми балів поточного та підсумкового контролів контролю.

Протягом *першого* семестру *здобувач вищої освіти може набрати максимум 60 балів*. Ці бали складаються з оцінки за:

- *роботу на практичних заняттях – максимум 45 балів* (по 3 бали за практичне заняття);
- *самостійну роботу здобувача вищої освіти (СРС) – максимум 10 балів;*
- *підсумкову модульну контрольну роботу – 5 балів.*

Протягом *другого* семестру *здобувач вищої освіти може набрати максимально 60 балів*. Ці бали складаються з оцінки за:

- *роботу на практичних заняттях – максимум 40 балів* (по 5 бали за практичне заняття);

- *самостійну роботу здобувача вищої освіти (СРС) – максимум 10 балів;*

- *підсумкову модульну контрольну роботу – 10 балів.*

Підсумковий контроль в кожному семестрі проводиться у вигляді екзамену, за результатами якого здобувач вищої освіти може отримати *максимум 40 балів*.

Бали, отримані студентом за поточний контроль вносяться до відомості, підсумовуються і на їх основі виставляється загальна підсумкова оцінка знань за семестр.

Таблиця 2. Схема оцінювання результатів навчальних досягнень

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою
		для екзамену
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
75–81	C	
67–74	D	задовільно
60–66	E	
0–59	FX	незадовільно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1 (спеціальний випуск). С. 15. Ст. 2598.
2. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України № 503/97 від 10.06.1997 р. *Урядовий кур'єр*. 1997, 14 червня. № 107-108.
3. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 № 3354-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2023. № 88. С. 14. Ст. 5121.
4. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
5. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: «Кондор», 2016. 716 с.
6. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
7. Стаднік І. В. Верховенство права: навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2023. 104 с.
8. Стаднік І. В., Міхайліна Т. В., Гоцуляк Ю. В., Мартинюк О. В. Теорія держави та права: навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2023. 243 с.

9. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

10. Хахуліна К. С., Малига В.А., Стаднік І.В. Теорія держави і права в схемах та визначеннях: навч. посіб. Донецьк: Донбас, 2011. 340 с.

Допоміжна література

1. Justice: What's The Right Thing To Do? Episode 01 «THE MORAL SIDE OF MURDER». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kBdfcR-8hEY>

2. Андрусів Л.М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 444 с.

3. Атаманова Н. В. Проблемні питання застосування норм права. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 164-169 с.

4. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 3(44). С. 3-7.

5. Вовк П. В. Правова держава: вітчизняні наукові підходи до змісту поняття. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 19-23.

6. Гапотій В. Д., Жильцо О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с..

7. Гоцуляк Ю. В. Норма та повинність як основи правого буття у вченні Ганса Кельзена. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 73. С. 50-56

8. Гоцуляк Ю. В. Історико-національні основи правового буття у вченні Ф.К. фон Савінії. *Право і суспільство*. 2019. № 6. С. 16-22

9. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 388 с.

10. Дубинський І. Ю. Функції держави як найважливіші напрями розвитку держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 18-21.

11. Кельман М. С., Кельман Р. Оцінка сучасних уявлень щодо суб'єкта права. *Право та держава у метаантропологічній проекції сучасності: матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (27 квітня 2017 року)*. 2017. С. 15–18.

12. Косович В. Сучасна загальна теорія права та держави: тенденції розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. Вип. 70. С. 3–9.

13. Лепіш Н. Я. Акти тлумачення норм права: питання теорії та практики: монографія. Львів: Сполох, 2018. 250 с.

14. Львова О. Л. Правова доктрина як матриця якісного права. *Правова держава*. 2020. Вип. 31. С. 88–97.

15. Малига В. А., Стаднік І. В. Юридико-філософське підґрунтя відновлення верховенства права у повоєнний період: сутність та ціннісний вимір інтересу у змісті права. С. 461-482. In: *Post-War Reconstruction of Ukraine: Legal, Political and Economic Challenges in Historical Perspective: scientific monograph*. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2025. 916 p. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-559-4-23>

16. Михайліна Т. В. Правосвідомість як відносно незалежний елемент правової системи. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) та ін. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2017. Вип. 79. С. 80-85.
17. Михайліна Т. В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 312 с.
18. Пленюк М., Коструба А. Юридичні факти в доктрині приватного права України: монографія. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.
19. Риндюк В. І. Упорядкування законодавства України: теоретико-методологічний та техніко-юридичний аспекти: монографія. Київ: КНЕУ, 2021. 407 с.
20. Стаднік І. В. Механізм правового регулювання господарських відносин: теоретико-юридичний аспект: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 236 с.
21. Стаднік І. В. Окремі питання дії нормативно-правових актів у часі в контексті правової визначеності. *Осінні юридичні читання – 2023. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки*. Випуск XXXIV: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Осінні юридичні читання – 2023». 23 листопада 2023 р. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 73-77.
22. Стаднік І. В., Малига В.А. Пряма дія закону в контексті юридичної визначеності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 43-46. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/7>
23. Стаднік І. В., Бондар А.С. Права людини в контексті юридичного позитивізму. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 2. С. 3-12.
24. Стаднік І. В., Краковська А.Є. Верховенство права як ідеологічна парадигма цивілізованої держави. *Право і суспільство*. 2020. № 6. Ч. 1. С. 17-22.
25. Стаднік І. В., Тріпак Ю.Р. Верховенство права як принцип забезпечення свободи людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 69-72.
26. Стаднік І.В. Правова культура і верховенство права: аспекти співвідношення. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції*: матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу, м. Запоріжжя, 14-15 червня 2022 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. С. 90-92.
27. Стаднік І.В., Гоцуляк Ю.В. Лібералізм та основоположні правові цінності: сучасний погляд на співвідношення. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 2. С. 51-61. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2024.2.6>
28. Стаднік І.В., Стаднік Є.А., Право людини на життя в контексті прав жінок: медико-правові аспекти. *Social, legal and management aspects of healthcare development: problems, prospects, world experience: collection of materials of the international scientific and practical conference (Lloret de Mar, February 05 2021) / under common line A.N. Aleksieiev*. Lloret de Mar: ЗДМУ, 2021. Р. 136-139.

29. Сухонос В. В. Історичний критерій юридичного підходу до типології держави. *Правові горизонти*. 2020. № 22. С. 21-16.
doi:10.21272/legalhorizons.2020.i22.p16

30. Формування і розвиток правотворчості в умовах трансформації суспільства: монографія / за ред. д. філос. н., к. ю. н., професора, Заслуженого діяча науки і техніки України В. П. Плавича. Одеса: Фенікс, 2018. 348 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://eurocourt.in.ua/AboutJournal.asp> – Всеукраїнський журнал «Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі».
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.nbu.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
5. <http://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
6. <https://ccu.gov.ua/storinka/pro-ksu> - офіційний сайт Конституційного Суду України.
7. <https://www.coe.int/en/web/portal/home> – сайт Ради Європи (РЄ).
8. <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – сайт ЄСПЛ.
9. <https://www.un.org/en/> – сайт Організації Об'єднаних Націй (ООН).
10. <https://www.venice.coe.int/webforms/events/> - сайт Європейської комісії «За демократію через право».

Викладачі:

Професор кафедри теорії, історії держави і права та філософії права

Тетяна МІХАЙЛІНА

Доцент кафедри теорії, історії держави і права та філософії права

Ірина СТАДНІК

Погоджено:

Декан юридичного факультету

Ірина КОВАЛЬ

Завідувач кафедри теорії, історії держави і права та філософії права

Юрій ГОЦУЛЯК

Гарант освітньої програми

Елла ПИСАРЄВА

Рекомендовано рішенням кафедри теорії, історії держави і права та філософії права, протокол № 11 від «19» червня 2025 р.